

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

23e jaargang nr. 30 - 26 juli 1970

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Pillen en politiek

In deze uitzending zouden we reacties laten horen op de drie programma's over „de vermaatschappelijking van het maatschappelijk werk”. Om praktische redenen is dit tot de volgende week uitgesteld.

De maatschappelijk werker ontdekt dat de nood waarin zijn cliënt verkeert ook of vooral maatschappelijke, sociale, politieke oorzaken heeft. Wat moet hij daarmee aan? Vanmorgen hoort u iemand die — vanuit een ander beroep — met eenzelfde problematiek wordt geconfronteerd.

De Bruin: Ik ben nu sedert twee jaar huisarts in de Kinkerbuurt. En ik heb in die twee jaar eigenlijk een hele ontwikkeling doorgemaakt. Ik ben als het ware ontzettend gepolitiseerd door wat ik hier heb gezien, vooral aan woningnood.

Er zijn heel veel mensen, die klachten hebben, die niet direkt te duiden zijn als klachten van lichamelijke aard en je denkt dan al gauw: dit is psychisch (een neiging die we misschien te gauw krijgen, maar waar je toch erg veel mee te maken hebt als huisarts). En wanneer je dan nader op de klachten van de patiënt ingaat, dan blijken deze op de een of andere manier vaak ook samen te hangen met de woonsituatie. Het is zo dat een woonsituatie voor een stabiel persoon geen reden is om ziek te worden. Maar neurotische mensen, die bv. in een goede omgeving nog juist in staat zijn hun eigen problematiek het hoofd te bieden, die kunnen in een slechte woonomgeving klachten krijgen, die pas te bestrijden zijn als je de oorzaak wegneemt.

Als ik enkele voorbeelden mag geven:

Ik heb op mijn spreekuur een echtpaar gehad. De vrouw had ernstige migraine-klachten en de man had maagklachten, waarvoor hij nogal eens zijn werk verzuimde. Na geruime tijd met deze mensen gepraat te hebben, kwam ik er achter dat hun woning — waar ik nog nooit was geweest — te klein was voor hen en hun drie kinderen. Het bleek dat hun seksuele samenleving alleen plaats kon vinden op het trappentaaltje, dat alleen door een vrij dunne deur gescheiden was van het trappenhuis. Ze moesten dus met inachtneming van allerlei bijgaande geluidseffecten de geslachtsdaad bedrijven.

Ik heb met deze mensen besproken dat dit mogelijk de oorzaak van hun klachten kon zijn. Die vrouw zag reusachtig op tegen geslachtsverkeer en de man begon er ook al maar niet meer aan. Hun spanningen werden steeds meer opgekropt. De kinderen waren tussen twee haakjes al vrij groot. Toen de kinderen kleiner waren had het iets minder problemen gegeven, dan konden ze gauw even een vluggertje doen in de keuken. Maar toen ze groter waren, ik geloof dat ze inmiddels iets van dertien, veertien, vijftien jaar waren, was dat ook niet meer mogelijk.

Deze mensen zijn inmiddels verhuisd. Ik heb naderhand geen contact meer met ze gehad. Ze hebben een betere woning gekregen en ik neem aan dat althans een deel van hun klachten verminderd zal zijn of verdwenen.

Een ander voorbeeld dat ik kan geven is van een patiënte, die ik leerde kennen als een „buij-klantje”. Het was een vrouw van een jaar of vijftig, die woonde en woont nog in de Kinkerstraat en die had bijzonder vaak last van de buik. Daar was nooit iets bijzonders aan te vinden bij het lichamelijk onderzoek. Het laboratoriumonderzoek was ook altijd goed. Ze is al eens bij een specialist onderzocht en die kon ook geen afwijkingen van betekenis vinden. We zaten eigenlijk een beetje met de handen in het haar. Toen verscheen ze ineens niet meer op het spreekuur; dat was in de zomer. En pas in november kwam ze weer terug op mijn spreekuur en zei: Dokter ik heb de hele zomer geen last gehad. Ik was op de tuin, in het buitenhuisje en heb daar geen last gehad. Nu ben ik weer een maand hier in de Kinkerstraat en nou komen die klachten weer terug.

Commentaar: De Amsterdamse arts De Bruin hoeft niet te zoeken naar voorbeelden: twee jaar praktijk hebben er genoeg — teveel opgeleverd.

De huizen in de Amsterdamse Kinkerbuurt — en helaas daar niet alleen — zijn te klein, te gehorig, het lawaai van buiten is vaak niet te verdragen, speelruimte voor kinderen ontbreekt, de straat is ongeschikt geworden voor sociale contacten, op menig huisdeur hangt een briefje: „Deur sluiten, anders komen de ratten naar boven”. Kortom, de woonsituatie is een ziekteverwekker. Slechts voor enkele zeer urgente

een radio-uitzending van zondag 26 juli 1970

Strategie van de ervaring

R. D. Laing

vertaling van Leo Rijkens

In dit boek confronteert Laing de moderne mens met de maatschappij waarin hij woont, de eigenhandig gemaakte leefruimte waar „aangepassen” het eerste gebod is.

Uit de inleiding:

Wij worden geboren in een wereld waar de vervreemding ons wacht. In potentie zijn wij mensen, maar in vervreemde staat en die staat is niet zo maar een natuurlijke aangelegenheid. De vervreemding die vandaag de dag onze bestemming is, komt alleen tot stand door het schandelijk geweld dat menselijke wezens menselijke wezens aandoen.

125 blz.

f 9,25

Bestellingen per giro 58 t.n.v. de Humanistische Pers.

gevallen is een betaalbare oplossing weggelegd. Wat doet een huisarts die met zo'n situatie wordt geconfronteerd.

De Bruin: Die bespreekt de problemen met de patiënt. Hij tracht hem duidelijk te maken dat zijn problemen mede veroorzaakt worden door de situatie waarin hij verkeert, en dat daarvoor een oplossing niet op het terrein van de huisarts zelf ligt, maar bij instanties gezocht moet worden, bepaalde instanties van de gemeente. Een huisarts in Amsterdam, die kan in feite eigenlijk alleen een verklaring afgeven die naar de GGD gestuurd wordt. Waarbij een arts van de GGD opnieuw met de patiënt contact opneemt en zijn situatie beoordeelt en vervolgens advies uitbrengt aan de gemeentelijke woningdienst, over de urgentie. Nu is mij de laatste tijd ter ore gekomen dat het aantal medische urgentie-verklaringen dat op deze wijze per maand verstrekt wordt, bijzonder laag is, namelijk ongeveer tien of twaalf. Tien of twaalf gezinnen kunnen per maand aan een nieuwe woning geholpen worden. Dat gebeurt dan ook wel meteen, laten we zeggen binnen een maand of binnen twee maanden.

Dit is een druppel op een gloeiende plaat. Daarvoor was het zo dat een flink aantal medische urgenties werd afgegeven, maar dat had geen zin omdat de woningen er nu eenmaal niet zijn. Dan moest men vaak maanden of nog een jaar wachten, zodat de werkelijk zeer urgente gevallen vaak te laat aan bod kwamen. Thans is het zo dat zeer urgente gevallen vlot geholpen worden, maar anderen, die toch ook urgent zijn, die komen praktisch niet meer aan bod.

Vraag: De huisarts kan dus een bepaald geval op weg helpen, maar dan hangt het verder weer van officiële instanties af, of dat enig gevolg heeft. Dat lijkt al met al nogal een frustrerende gang van zaken. Zeker als het zo weinig gevallen zijn waarin dat werkelijk effect zal hebben. Wat doet de huisarts dan met zijn frustraties.

De Bruin: Ze opslaan en verwerken en eventueel, als hij daartoe bij machte is, signaleren wat hij op dit terrein ervaart. Het is namelijk bijzonder belangrijk dat meer gegevens bekend worden over de gevolgen van een slechte woon-situatie.

De huisarts zou hiertoe middels wetenschappelijk onderzoek kunnen bijdragen. Dat is bijzon-

der moeilijk, omdat de huisarts een heel druk leven heeft. Hij wil zich na zijn drukke spreekuur en visite-rijden wat ontspannen en hij wil zijn literatuur bijhouden. Tijd voor wetenschappelijk onderzoek ontbreekt vaak. Maar veel kan er toch gedaan worden wanneer men een dergelijke situatie signaleert. Niet alleen in de vakbladen, maar ook bij de patiënt zelf. Het is van belang om de patiënt te vertellen dat zijn symptomen waarschijnlijk voor een belangrijk deel zijn te wijten aan de woonsituatie waarin hij verkeert. Zodat hij, wanneer hij daar wat aan wil doen, als hij beter wil worden, een andere woning moet krijgen. Maar als die woning er niet is, dat die woning er dan moet komen. En dan vervalt je met een patiënt al gauw in een soort politiek gesprek, waarbij je op een gegeven moment zegt: Ja, je protesteert nu wel dat je in die woning moet zitten, maar je moet niet bij mij zijn, je moet bij de gemeenteraad zijn. En dan begint men als patiënt vaak te lachen, want dat is zoiets verafs, die gemeenteraad. Maar toch lukt het om bij enkele patiënten op die manier een belangstelling te wekken voor politieke problemen. Niet dat ze daarmee dan direct geholpen zijn, maar ze zien wel hun klacht in een wat juistere daglicht. Ze twijfelen wat minder aan zichzelf en gaan iets meer twijfelen aan onze welvaart, die eigenlijk een schijn-welvaart is.

Vraag: En dat is ook voor de arts een gunstig resultaat? Kan het ook zijn dat een dergelijke bewustwording van de situatie ook een gunstig effect heeft op de lichamelijke klachten.

De Bruin: Ja, theoretisch wel. Het is bijzonder moeilijk te konstateren, maar wanneer je een patiënt vertelt, in de eerste plaats dat het geen lichamelijke ziekte is die hij heeft, in de tweede plaats dat de psychische aandoening die hij heeft niet alleen in hemzelf gelegen is, dan is dat voor hem troostend.

Vraag: En is er dan een kans dat hij het beter kan hanteren?

De Bruin: Ja, als hij daartoe bij machte is, kan hij het probleem zuiverder zien. Hij kan op een gegeven moment zeggen: Ja, ik ben eigenlijk de dupe van een politiek of maatschappelijk bestel; ik ben het daar niet mee eens en ik ga mijn politieke inzichten wat bijvijlen, wat bij-scherpen; ik ga een akte voeren of ik ga het in de publiciteit brengen, hoe dan ook.

Commentaar: „Pillen en politiek” — u hoorde een vraaggesprek met de heer De Bruin, huisarts in Amsterdam.

HET OPENBAAR

en daarmee gelijk te stellen

ONDERWIJS

- I Poging tot een geestelijke fundering.
II Een verkennend onderzoek naar de plaats van kennis van geestelijk leven; godsdienst-onderwijs en humanistisch vormingsonderwijs.

Dit zijn 2 rapporten van de veelzijdig samengestelde werkgroep „Doelstelling Algemene School” en vooral belangrijk voor hen, die zich bezighouden met het vraagstuk van de verzuiling bij het onderwijs.

16 en 20 blz.

per stuk f 0,75

Bestellingen per giro 58 t.n.v. de Humanistische Pers - Utrecht.

'meneer de president'

Ik weet dat ik hier sta voor een bij voorbaat verloren zaak: wat ik deed, en wat anderen met mij deden of nog zullen doen, is niet in overeenstemming met de op bescherming van het bezit gebaseerde wetten.

Toch sta ik hier niet omdat ik iets wilde stelen wat niet van mij was. Ik wilde alleen maar een plekje om te leven, voor mij en mijn gezin. En ik betaalde daarvoor de huurprijs, die voor het door mij, ik geef toe, eigenmachtig, betrokken huis is vastgesteld. Had de eigenaar bezwaren tegen mij en mijn gezin? Neen, hij probeerde nog, tussen de manoeuvres met ijzeren staven, het trappen tegen de deur en het dreigen met een knokploeg door, om mij het huis in huurkoop te laten nemen. Zo vast zat hij dus blijkbaar ook weer niet aan het voorlopige koopkontrak met de „ernstig gedupeerde bloemist en zijn verloofde”.

Het voornaamste bezwaar dat de eigenaar tegen mij heeft, is dat ik onvoldoende geld heb om hem de winst te betalen op het door hem, naar ik hoorde, een half jaar geleden in het halve portiek geïnvesteerde kapitaal groot f 14.000,—. Omdat hij nu via de rechtbank het echtpaar dat voor ons het adres Honthorststraat bewoonde tot een zwerversbestaan heeft laten veroordelen (datgene wat zich in het huis bevond, en waarover de kranten zo hartroerend schreven, was dan ook niet van de bloemist, maar was door het uitgezette gezin achter gelaten) kon hij ruim 175% van zijn geld maken. Belastingvrij? Waarom kan een dergelijke winst worden gemaakt? Omdat er nu 25 jaar na de oorlog, nog zo'n grote woningnood is.

Maar is dat de schuld van mij en de vele jonge arbeiders met mij die onvoldoende geld hebben om huizen te kopen in plaats van te huren? Onze lonen (evenals natuurlijk de huurprijzen van voor ons geschikte woningen) zijn laag gehouden om de concurrentiepositie van ons land ten opzichte van het buitenland zo sterk mogelijk te maken. Door deze loon- en prijspolitiek kan Nederland zich weer een land van welvaart noemen. In die welvaart delen wijzelf evenwel nauwelijks. De meest elementaire voorwaarde voor menselijk geluk, een woning, is voor ons onbereikbaar.

Waarom moeten middenstanders met wat spaargeld de huizen in de Schilderswijk gaan kopen, die wij voor onze gezinnen willen huren? De woningen van hun ouders zijn ruimer en ze kunnen gemakkelijker f 200,— of meer per maand voor een kamer betalen dan wij. Ook kunnen zij waarschijnlijk wel in Zoetermeer terecht, terwijl daar voor ons de deur gesloten blijft omdat wij onvoldoende verdienen.

Waarom bestaan er geen wetten, die kunnen voorkomen dat alleen wij arbeiders de dupe worden van het feit dat nog geen enkele naoorlogse regering anders dan met de mond bedelen heeft dat de woningnood volksvijand nummer één is?

Waarom kunnen huiseigenaren zoals die van de

Bankastraat straffeloos goede woonhuizen afbreken omdat ze denken met een kantoorpand meer winst te kunnen maken?

Waarom mogen woonhuizen maanden en maanden leeg staan, omdat de eigenaar ze niet wil verhuren, maar voor zoveel mogelijk geld wil verkopen?

Waarom mogen mensen afgezet worden met huurkoop-kontrakten?

Waarom wordt zelfs maar over belastingverlaging — pardon, belastingcorrectie — gedacht zolang nog zoveel gezinnen zitten te springen om een woningwet-woning?

Waarom worden er geen huizen gebouwd, wanneer kapitaalbezitters elders meer winst verwachten?

Waarom wordt geld altijd hoger gesteld dan menselijk geluk?

Waarom noemt men een natie „Christelijk”, als ze toelaat dat de zwakste schouders de zwaarste lasten dragen?

(Verweer van de kraker J. Janson tegenover de president van de Haagse rechtbank)

persephone

Als weer de oude aarde opengaat
en aan de bomen lentebloesems beven,
verrijst Persephone in blank gewaad,
en met groot-open, warme ogen gaat
zij door dit nieuwe wonderlijke leven.

Zij ziet de wolken zeilen en het land
zó klaar zich strekken, dat de verste bomen
zich in haar adem buigen en haar hand
wuiwend zijn welving langs de einders spant
en de rivieren blinkend door haar stromen.

En door de dorpen gaat zij en zij ziet
de meisjes om de lindebomen dansen,
en danst met hen en juicht hun wilde lied,
en danst het, danst het, sidderend als riet,
met naakte borsten in het maanlicht glanzend.

En met de echo van de laatste kreet,
die als een fakkel in haar bloed blijft hangen,
weet zij haar lichaam hunkerend gereed
om alle vreugden en om alle leed
van hem, den god der doden, te ontvangen.

Zij ziet narcissen bloeien voor haar voet,
de bloemen van de dood, zij aarzelt even.
Maar bukt zich dan en weet: zo is het goed.
En weet dat zij zal heersen in haar bloed.
En dat zij sterven moet om zo te leven.

Uit: Levend Landschap
J. W. Schulte Nordholt

Informatie

In korte tijd is de kommune een sensatie-topie geworden. Twee groepen tonen verschillende belangstelling, de jongeren en de volwassenen. In Nederland bestaan er tientallen projektgroepen die het fenomeen bestuderen omdat zij de mogelijkheid niet uitgesloten achten dat ze zelf een kommune oprichten. Er wordt gepraat, gefantaseerd en geëksperimenteerd. Deze belangstelling treft men vooral aan in de steden en onder de studenten.

Een tweede groep wordt gevormd door de gezeten burgers. Hun belangstelling is ambivalent: nieuwsgierigheid en enige vijandschap. De nieuwsgierigheid is zo groot dat ze haast ziekelijk lijkt. Zouden de brave burgers voelen dat er iets aan hun huwelijk hapert zodat zij uitkijken naar wat beters? Deze belangstelling is ook emotioneel. Het is niet onwaarschijnlijk dat deze nieuwe leefvormen de burgers in hun rust storen, vooral wanneer zij helemaal vastzitten in een gezin dat weinig bevrediging schenkt. Hierdoor kan men ten dele de vijandigheid verklaren waarover kommunards soms klagen, de kleine en grote plagerijen. Zo begrijpen we ook dat de burger zich opgelucht voelt wanneer hij leest dat in de communes het eten slecht en de matrassen vuil zijn. Als men hem wijsmaakt dat de ene kommune na de andere verdwijnt, is hij gerustgesteld: hij heeft niets gemist, niemand is gelukkiger of ongelukkiger dan hij.

Vroeger, toen de familie een grote rol speelde, heeft het lang geduurd alvorens aanvaard werd dat iemand liever geen relaties onderhield met zijn ooms en tantes, zijn neven en nichten maar deze betrekkingen verving door de kontakten met een groep waarvan hij de samenstelling zelf had gekozen, een *Wahlverwantschaft* bestaande uit vrienden en kennissen. Vroeg of laat zal men het even gewoon vinden dat iemand vrij de personen kiest met wie hij onder één dak wil leven. Maar vandaag stellen velen de kommunard nog de afkeurende vraag: „Waarom kan je je niet normaal gedragen zoals de anderen?”

Waarom verkiezen sommigen toch de kommune? Vanuit hun projekties vermoeden buitenstaanders dat de jongeren in een kommune willen om aan groepsseks te doen. Deze opvatting verrast niet want velen trouwen toch ook om een seksuele uitingskans te krijgen. En even goed als het een misrekening is omwille van het seksuele te trouwen, is het een vergissing te denken dat de communes het middel zijn voor groepsseks. Binnen de groep is men na zes maanden op elkaar uitgekeken en buiten de kommune zijn er kansen genoeg. De feiten spreken deze projectie trouwens tegen. Het aantal communes met kollektieve seks is klein. Door gaans evolueren ze naar een eerder exclusieve paarvorming. Het is duidelijk: het grote belang

dat aan het seksuele wordt toegedicht komt uit het brein van seksuele hongerlijders voort.

Het feit dat communes ontstaan is niet nieuw. In vele maatschappijen ontstaan groepen met de bedoeling een religieus of politiek ideaal op konsekvente wijze te beleven, los van of in verzet tegen de maatschappij. Bekende voorbeelden zijn bijvoorbeeld de christelijke en niet-christelijke kloosters. Ook religieuze sekten zonderen zich af om het eigen zieleheil of het heil van de wereld te zoeken. In de negentiende eeuw ontstonden zo de *Oneida-communities* waarvan een restgroep vandaag nog te New-York bestaat. Ook de *Amanadorpen* in Iowa zijn niet verdwenen. Uit de meer recente geschiedenis van de kommunale leefvormen kennen we andere experimenten; de *Moravische Broeders*, de *Doekhoboren*, de *Shakers* in Kentucky, de *Hopedale-communities*, *Brook Farm* e.a. In de Sovjet-Unie ontstonden na 1917 communes en ook vandaag vindt men er kommunale gemeenschappen. In het Duitsland van vóór Hitler en het Spanje van vóór en tijdens de burgeroorlog werd geëksperimenteerd. India heeft zijn *Gurkula's*. In Japan werd de eerste kommune, *Itto-En* opgericht in ongeveer hetzelfde jaar waarin de eerste kibboets *Degania* in Israël gesticht werd, meer dan zestig jaar geleden. Onder invloed van Bakoenin, H. Thoreau, L. Tolstoj e.a. werden rond de eeuwwisseling talrijke experimenten ondernomen waaronder Frederik van Eeden's *Walden*.

Het oprichten van kommunale groepen is dus niet recent. Vandaag moet deze trend nog in een ander verband geplaatst worden. Sommige communes liggen in het verlengde van stromingen zoals de provobeweging, *Fantasio* en de *Underground*. Communes zijn ook een uiting van de groeiende kollektiveringstendens. De komplekser wordende maatschappij maakt het treffen van talrijke kollektieve regelingen onvermijdelijk. Deze trend voltrekt zich ten dele tegen de westerse individualistische ideologie in. Nog treffender is het feit dat slechts weinigen zich bewust zijn van dit groeiend kollektivisme. Het volstaat echter de maatschappij van het begin van de negentiende eeuw met die van vandaag te vergelijken om er over verbaasd te staan hoeveel kollektieve, centralistische functies door de huidige staat worden uitgeoefend, onder meer op het gebied van het onderwijs, de wegenbouw, de ruimtelijke ordening, de economie, de oplossing van sociale problemen. De lijst van functies van ministers wordt steeds langer.

Dr. J. van Ussel in de inleiding bij het boek „Het Kommuneboek”, uitgave Bruna, afgedrukt in *De Volkskrant* van 18 juli 1970.